

AMERİKAN MİSYONER KAYNAKLARINDA TÜRK MİLLİ MÜCADELESİNDE MUSTAFA KEMAL PAŞA İMGESİ (1919-1923)

Ebru GÜHER*

Özet

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucu lideri Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Türk Millî Mücadelesi, batılı emperyalist güçlere karşı verilen büyük direnme karşısında elde edilen; cumhuriyet ile taçlanan örnek bir başarıdır. Bu nedenle gerek Türk Millî Mücadelesi gerekse Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı, faaliyetleri sadece Türk kamuoyunda değil farklı mecralarda da ilgiyle takip edilmiştir.

19. yüzyılda gelişen emperyalizm neticesinde batının nüfuz mücadelesine sahne olan Osmanlı topraklarına ABD ilgisiz kalmamıştır. ABD Emperyalizmin sıcak yüzü olan misyonerler aracılığıyla bu topraklarda menfaat elde etme yoluna gitmiştir. Misyonerler Osmanlı topraklarında azınlıkların ayrılıkçı fikirlerinin oluşmasına hizmet ederek ülkenin siyasi bütünlüğünün bozulmasına neden olmuştur. Osmanlı topraklarında etkili olan Protestan misyonerlerin kaynağı "American Board of Commissioneries For Foreing Mission" (ABCFM) yani American Board misyoner teşkilatıdır.

Osmanlı topraklarında Ermenilerin durumu, Yunan, İngiliz ve Fransız işgalleri, Anadolu'daki Hristiyanların güvenlik endişeleri, Sevr Anlaşması ve Lozan Barış anlaşması Amerikalı misyonerler tarafından mercek altına alınmıştır.

Çalışmada Millî Mücadele'nin başladığı 1919 yılından, Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılına kadar Türk Millî Mücadelesini, Atatürk'ün rolü ve faaliyetleri üzerinden nasıl değerlendirildiği, Mustafa Kemal Atatürk'e nasıl baktıkları yaklaşık 100 yıl önce hazırlanan Amerikan misyoner kaynaklarından analiz edilmiştir. Bu doğrultuda Türk Millî Mücadelesinde Mustafa Kemal Paşa imgesi konusu; American Board ve Amerikan Yakın Doğu Yardım Komitesi (Near East Relief) yetkililerinin mektupları, raporları, fotoğrafları, kayıtları ve kaynakları kullanılıp tarihi çerçeve içerisinde yorumlanıp ele alınmıştır. Aynı zamanda misyoner kaynaklarında, misyonerlerin Anadolu'nun işgal edilmesiyle başlayan süreçte "tüm Hristiyanları koruma" adı altında yardımların nasıl tek taraflı yapıldığı, Müslüman Türk ahalinin nasıl görmezden geldiği ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Atatürk, Türk Millî Mücadelesi, Amerikan Misyonerleri.

* Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Tarih Bölümü, ebrugur@osmaniye.edu.tr

THE IMAGE OF MUSTAFA KEMAL PASHA IN THE TURKISH NATIONAL STRUGGLE IN AMERICAN MISSIONARY RESOURCES (1919-1923)

Abstract

Under the leadership of Mustafa Kemal Pasha, the founding leader of the Republic of Turkey, the Turkish National Struggle was an exemplary achievement, which was crowned with the republic, in the face of the great resistance against the western imperialist powers. For this reason, both the Turkish National Struggle and the life and activities of Mustafa Kemal Atatürk have been followed with interest not only in the Turkish public but also in different media.

As a result of 19th century imperialism, the US was not indifferent to the Ottoman lands, which were the scene of the Western struggle for influence. The U.S. sought to gain benefits in these lands through missionaries, the warm face of imperialism. Missionaries served the formation of separatist ideas of minorities in the Ottoman lands and caused the political integrity of the country to deteriorate. The source of the Protestant missionaries who were effective in the Ottoman lands was the "American Board Of Commissioneries For Foreign Mission" (ABCFM), that is, the American Board missionary organization.

The situation of the Armenians in the Ottoman lands, the Greek, British and French occupations, the security concerns of the Christians in Anatolia, the Treaty of Sèvres and the Lausanne Peace Treaty were scrutinized by American missionaries.

In this study, how they evaluated the Turkish National Struggle from 1919, when the National Struggle began, to 1923, when the Republic was founded, through Atatürk's role and activities, and how they viewed Mustafa Kemal Atatürk were analyzed from American missionary sources prepared nearly 100 years ago. In this direction, the issue of the image of Mustafa Kemal Pasha in the Turkish National Struggle has been interpreted and discussed within the historical framework by using the letters, reports, photographs, records and sources of the American Board and American Near East Relief Committee officials. At the same time, in missionary sources, it is tried to reveal how the missionaries made one-sided aid under the name of "protecting all Christians" in the process that started with the occupation of Anatolia, and how the Muslim Turkish people were ignored.

Keywords: Mustafa Kemal Atatürk, Turkish National Struggle, American Missionaries.

GİRİŞ

Amerikalı misyonerler dini, kültür, eğitim, sağlık ve sosyal alanlarda Osmanlı topraklarında yoğun olarak faaliyet göstermişlerdir. Misyonerlerin çalışmalarıyla bu unsurlar bir yandan Hristiyanlaştırmaya çalışılırken bir yandan da ülke içindeki azınlıkları tahrik ederek ayrılıkçı fikirlerin oluşmasına sebep olmuşlardır.

Amerikan misyonerleri ve onlara yakın kişiler tarafından 1 Ekim 1915'te New York'ta 1915 tarihinde göçe tabi tutulan Ermenilere yardım etmek için “Ermenilere Yardım Komitesi” kurulmuştur. Suriye-Filistin Yardım Komitesi ve İran Yardım Fonu adlı Amerikan komiteleri Kasım 1915'te Ermeni Komitesi ile birleşerek, Amerikan Ermeni ve Suriye Yardım Komitesi adı altında genişletilmiş bir örgüt oluşturmuştur¹. Komite adını önce American Committee For Relief in The Near East (Yakın Doğu Yardımı İçin Amerikan Yardım Komitesi), daha sonra Near East Relief (Yakın Doğu Yardım Komitesi/YDYK)* olarak değiştirmiştir. Komitenin ismi 1930 yılında ise Near East Foundation (Yakın Doğu Vakfı- NEF) olacaktır YDYK gözetiminde Türkiye, Suriye-Halep, Kafkaslar ve İran olmak üzere 4 yardım bölgesi, her bölgedeki koşullar farklılık gösterdiğinden ayrı olarak ele alınmıştır. Başlıca çalışma sahaları; İstanbul, İzmir, Kayseri, Harput, Trabzon, Bursa, Sivas, Konya, Haçin, Merzifon, Samsun, İzmit, Adana, Tarsus ve Mersin'dir².

Komite esasen tehcir esnasında ve sonrasında Ermenilere yardım etmek için kurulmuştur. Zira komitenin şu iddiaları Ermenilere karşı politikasını net bir biçimde izah etmektedir:

“Türkiye ve Transkafkasya, Asya ve Avrupa arasında büyük bir geçittir. Dünyanın gelecekteki barışı bunun için istikrarlı, güçlü ve adil bir hükümeti talep ediyor. Türk haremelerinde hala binlerce Ermeni kız Hristiyan köle olarak tutuluyor. Medeniyete bu şekilde yaklaşmak kaldırılmalıdır. İnsanlık adına Amerika, Ermenistan'ın çağrısına cevap vermelidir³”

¹ **The American Committee For Relief in The Near East**, It's History, It's Work and The Need For Support As Outlined By President Wilson and Others, University of Pennsylvania Libraries.

* Çalışmamızda Yakın Doğu Yardım Komitesi'nin ismi YDYK veya NER şeklinde kısaltılmış olarak verilecektir.

² **Handbook Near East Relief**, New York: Near East Relief, 1920, s. 7.

³ **Handbook Near East Relief**, s. 11.

Ermenilerin ve Rumların başta olmak üzere azınlıkların durumu, Anadolu'nun müttefik devletler tarafından işgali, Mustafa Kemal Paşa liderliğindeki Türk milli mücadelesi, Anadolu'daki Hristiyanların güvenlik sorunları, İzmir yangını, Sevr ve Lozan Barış Anlaşması, mültecilerin tahliyesi Amerikalı misyonerler yakından takip edilmiştir.

1. Amerikan Misyoner Raporlarında Mustafa Kemal Liderliğinde Türk Millî Mücadele Döneminin Değerlendirilmesi

19.yüzyıldan itibaren Anadolu topraklarına ayak basan Amerikalı misyonerler zaman süreci içerisinde birçok müessese kurmuş, özellikle azınlıklar üzerinde etkili olmaya çalışmışlardır. Anadolu'daki her gelişmeyi takip eden ABD ve misyonerleri Millî Mücadele döneminde de faaliyetlerini sürdürmeye çalışmış; Mustafa Kemal Paşa liderliğindeki Millî Mücadeleyi yakın mercek altına almışlardır.

Sevr Anlaşması imzalanmadan misyoner kaynakları, bunun Türkiye'nin parçalanmasını ve topraklarının büyük bölümünün güçler arasında paylaşılmasını öngördüğünü belirtmişlerdir. The Missionary Herald, Mustafa Kemal Paşa ve milliyetçilerin Türkiye'nin böyle bir antlaşmayı kabul etmesini protesto ettiğinden, antlaşmanın gerçek anlamda kabul edilmesi ya da hükümlerinin uygulanması için İstanbul'un resmi onayından daha fazlasının gerekli olacağı yorumunu yapmıştır. Dergiye göre anlaşma, Türkiye'deki farklı unsurları onaylanmasına karşı sağlam bir muhalefette birleştirmişti⁴.

Sevr Anlaşması imzalandıktan sonra *“Nihayet müttefikler Türkiye'yi kendisine sundukları anlaşmayı imzalamaya zorladılar. Sonra ne olacak? Şartlarının uygulandığını kim görecek? Anadolu'daki Türklerin yüzde doksanının antlaşmayı küçümseyen ve savaşmaya hazırlanan Mustafa'yı takip ettiği bildiriliyor. Ülke Sultan'ın hükümetine direnirken, onun baskı altında hareket ettiğini ve bu nedenle itaat edilmemesi gerektiğini ilan ederken, barış dönemi için ne umut var? Eğer İngiltere ve Fransa silahlı güç kullanarak antlaşma şartlarının kabul edilmesini sağlamaya hazır değilse, bu görevi kim üstlenecektir? Antlaşmanın resmen kabul edilmesinin misyonerlik çalışmaları üzerinde nasıl bir etki yaratacağı, eğer varsa, önceden kestirilemez. Bu çalışma, belirsizlik ve imparatorluğun dağıldığı bu yıllar boyunca devam etti: bazı bölgelerde çok az kesintiyle, bazılarında ise*

⁴ **The Missionary Herald**, C 116, 1920, American Board of Commissioners for Foreign Missions With A View of Other Benevolent Operations, Boston, s. 255.

çok fazla kesintiyle. Merzifon'daki Anadolu Koleji, İzmir'deki Uluslararası Kolej ve Tarsus'taki Aziz Paul Enstitüsü etkin bir şekilde faaliyet göstermektedir. Board'ın diğer kolejlere ise fiilen kapalıdır. Yerel durumlar farklıdır ve neyin denenebileceğini belirler. Bazı çevrelerde Amerikalılara karşı yeni ve daha az olumlu bir tutumun ortaya çıktığına dair hoş olmayan haberler var. Mevcut uluslararası krizde bu ülkenin uzak durması ve Başkan Wilson'un Ermeni topraklarının sınırlandırılmasına ilişkin kararının Mustafa tarafından kabul edilemez olacağı korkusu, misyonerler tarafından hissedilebilecek bir düşmanlık ruhunu kışkırtıyor. Bu uzun huzursuzluk ve kargaşa döneminde cesurca ve güçlü bir şekilde ayakta kaldılar. Onlar hala bu sorunlu toprakların ve sefil halklarının önde gelen kahramanlarıdır. Yeni ve daha iyi bir günün gelmesini bekliyorlar⁵” şeklinde misyoner kaynakları yorum yapmıştır. Görünen o ki ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı durum müesseselerinin akıbeti konusunda misyonerleri bir hayli telaşlandırmıştı. Misyonerler Sevr Anlaşması'nın uygulanmasını istemekte, antlaşmanın yürürlüğe girmesinin, Türk hükümetinin fiilen ortadan kalkması anlamına geleceğini belirtmekteydiler⁶.

Sevr Antlaşmasını reddeden Mustafa Kemal'in kontrolü altındaki Türkiye'nin, dizginlenemez bir halde olduğu yorumunu yapan misyonerler; “*Mustafa, tüm kayıpları ve iç sorunlarıyla birlikte İngiltere'nin, Türkiye'nin dizginlenemez hırslarını dizginlemek için baskı yapmayacağını ve yapamayacağını biliyor*” dedikten sonra Fransa ve İtalya'nın Anadolu ve Ermenistan'da kendi alanları dışında olup bitenlerle ilgilenmediğini belirtmişlerdir⁷.

Adana ve çevresinin Fransız ve Ermeniler tarafından işgali YDYK'nın ve misyonerlerin raporlarına, “*Ermenilerin katledildiği, dağlara sığındığı vs.*” iddiaları şeklinde genellikle taraflı olarak yansıtılmıştı⁸. Misyonerlerin yayın organlarından biri olan The Missionary Herald dergisinde yayımlanan Ekim 1920 tarihli bir misyoner raporunda “*Adana'da Yine Yanma ve Kan Dökülmesi*” başlıklı bir yazı yazılır. Fransızlar ile Türkler arasında sık sık çıkan husumetlerin patlak vermesi ve bunun sonucunda Ermenilere yönelik

⁵ The Missionary Herald, C 116, 1920, s. 396.

⁶ Missionary Herald, C 116, 1920, s.441.

⁷ The Missionary Herald, C 117, 1921, s.161.

⁸ The New Near East, December 1920, s. 4-5.

saldırıların olmasının misyonerler arasında büyük bir ıstırap ve endişe yarattığı ileri sürülür⁹.

YDYK Aralık 1920 yılındaki raporunda Haçin'in Türkler tarafından ele geçirilmesi "korkunç haber" olarak yorumlanmaktaydı. Mersin limanına giden yol ve Pozantı'ya giden demiryolunun Fransızların elinde olmasının çaresiz durumu biraz rahatlattığını vurgulayan raporda, Amerikalı çalışanların binlerce yoksul mülteciyi besleyen aşevlerini işletmeye devam ettiği belirtilir. Türk Hükümetinin yardım çalışmalarını engellemediğinin de altı çizilir. Bazı olumsuz durumların (istikrasız koşullar, iletişim güçlükleri, hırsızlık olayları, ağır vergiler vs.) yardım çalışmalarını geciktirdiği, hasta, kadın ve çocuklara karşı fazla sorumluluk üstlenmekten alıkoymadığı yorumu yapılmıştır¹⁰.

1920 yılının misyoner raporlarında, Haçin'de görev yapan cesur kadınların teslim olmayı, kendilerini olduğu kadar yetimlerini ve sığınmacıları da korumanın en iyi yolu olarak gördükleri ifade edilir. Birçok kızın kaçırıldığına dair iddiaların bulunduğu haberde; Mustafa Kemal Paşa'nın Amerikalıların korunması gerektiğine dair güvence verdiği de itiraf edilmiştir¹¹.

Misyonerlerin kendi belgelerinde, Adana ve çevresindeki Türk-Fransız savaşında Türklerin Ermenilerle değil Fransızlarla savaşmayı amaçladığını, Ermenilerin Fransızlara katılıp Türklerle savaşmak için silahlandığını ve Fransız kışkırtmasıyla Haçin Ermenilerinin ayaklandığı belirtilmiştir¹². Bu yönüyle baktığımızda Türklerin Ermenilere karşı bir art niyet gütmeyeceği, sorunun Ermeni ve Fransızlardan kaynaklandığı açıkça itiraf edilmiştir.

YDYK, Adana ve çevresinin Fransız birlikleri tarafından tahliye edilmesinin özellikle kadın ve çocuk Ermeniler arasında panik yarattığını ileri sürer. "Kanla Yazılmış" başlığıyla Pozantı'daki milliyetçi Türk gazetelerin ve diğer Türk faaliyetlerin zulümleri kışkırttığı iddiasını öne süren yetkililer, Amerika'nın Fransa'ya Hristiyanların korunmasını garantiye almadan tahliyenin gerçekleşmemesi için Fransa'ya çağrıda bulunur¹³.

⁹ *The Missionary Herald*, C 116, 1920, s. 468.

¹⁰ *The New Near East*, C VI-VIII, 1921-1922, Aralık 1920, s. 5-9.

¹¹ *Mission Studies Woman's Work In Foreign Lands*, The Women's Board of Missions of The Interior of The Congregational Church, C 37-38 (1919-20), s. 208.

¹² *Mission Studies Woman's Work In Foreign Lands*, C 37-38 (1919-20), s. 233.

¹³ *The New Near East*, C VI-VIII, 1921-1922, Haziran 1921, s.16; *The Missionary Herald*, C 118, 1922, s. 22-23.

Misyoner James L. Barton, Fransa'nın Sevr Antlaşması konusunda Londra'da müttefikleriyle görüşürken, bir taraftan da Mustafa Kemal Paşa ile Kilikya ve bu bölgedeki Fransız nüfuz alanı konusunda gizlice pazarlık yaptığını yazmıştı. Avrupa'daki müttefiklerin birbirinden iyice ayrıldığını yazan Barton, İtalya'nın da Mustafa Kemal'e silah ve mühimmat satmasını ağır bir üslupla eleştirmişti¹⁴.

Bolşevik elçilerin Azerbaycan Cumhuriyeti'ne girdikleri, Ermenistan Cumhuriyeti'ne doğru ilerledikleri ve Gürcistan'a saldırdıkları haberleri çıkarken; "Mustafa Kemal Paşa'nın Bolşeviklerle dost olduğu ve durumu izleyen pek çok kişinin, Türkiye Ermenistan'ının ve hatta Anadolu'nun da aynı Bolşevizm ateşiyle istila edilebileceğine dair ciddi endişeler taşıdığını¹⁵" öne sürmüşlerdi. Misyoner kaynaklarına göre Türkiye, Batı'nın bölünmüş müttefiklerine karşı elini güçlendirmek için Transkafkasya'daki Bolşeviklerle kısmi bir ittifak kurmuştu¹⁶.

Kasım 1922'de YDYK yetkilisi L. O. Lee'nin "Hangi Türkiye" başlığıyla yazdığı bir yazıda Fransızların bu bölgeleri bir yıldan fazla işgal sürecinde Ermenileri silahlandırdıktan sonra Ankara Hükümeti ile uzlaşım Ermenileri kaderlerine terk etmesine veryansın etmiştir. Her şeyden önce Amerikalı misyonerlerin kaçamayan Hristiyanlara kadın ve çocuklara özen gösterip umutlu yaşamaları için her zaman yardımcı olacaklarını da sözlerine eklemiştir¹⁷.

İzmir ve çevresindeki olaylar Amerikan misyonerlerince yakından takip edilmişti. Hem buradaki eğitim başta olmak üzere yatırımları hem de İzmir'in işgali ve sonrasında yaşanan gelişmeler misyoner kaynaklarında geniş yankı bulmuştu¹⁸.

"Yunan Etkisi" başlıklı bir haberde Türk Milliyetçilerine karşı aktif bir kampanya yürüten Venizelos Hükümeti'nin yenilgisi olduğunun altı çizilmiştir. İzmir'in Yunan işgaliyle birlikte milliyetçilerle başlıca çekişme kemiklerinden biri olduğu, İzmir çevresinde ve Marmara Denizi çevresinde

¹⁴ *The Missionary Herald*, C 117, 1921, s.160.

¹⁵ *The Missionary Herald*, C 116, 1920, s. 256.

¹⁶ *The Missionary Herald*, C 117, 1921, s.161.

¹⁷ *Mission Studies Woman's Work In Foreign Lands*, The Women's Board of Missions of The Interior of The Congregational Church, C 40, November, 1922, No 10, s. 297.

¹⁸ *The Missionary Herald*, C 115, 1919, s.186; James L. Barton, *Story Of Near East Relief (1915-1930)*, An Interpretation, Newyork, 1930, s. 152.

Türk ve Yunan kuvvetleri arasında aralıklı çatışmalar ilkbaharın başlarından beri devam ettiği ifade edilmektedir.

Yunan birliklerinin iltica ve terhis talebinde bulunulduğuna dair söylentiler olduğu ve İstanbul'un yakın çevresinde durum nispeten sakin olduğu belirtilmektedir. YDYK'nın yetimlerinin haziran ayından bu yana İstanbul'da sürgünden(!) sonra geri döndüklerine dikkat çekilmiştir. Bursa ve İzmit'in harap olmuş köylerden kaçmak zorunda kalan binlerce Rum ve Ermeni mülteciyle dolu olduğu belirtilmekte; evsiz bir kışla karşı karşıya oldukları iddia edilmekteydi¹⁹.

Ermenistan ve Ermenilerin neredeyse tamamen korumasız bırakıldığını iddia eden misyonerler, Rus Kafkasya'sında ve Türkiye'nin kuzeydoğusundaki Ermeni vilayetlerinde tamamen Bolşeviklerin, Türklerin ve Kürtlerin insafına kaldığını ileri sürmüşlerdir. Nüfusun dörtte üçünü oluşturdukları Kilikya'da, İngiltere ve Fransa tarafından iki yıldan fazla bir süre korunduktan sonra şimdi Türklere geri gönderildiklerini yazan misyonerler, *“Mustafa'nın tüm kontrolü elinde tuttuğu Küçük Asya'da, Türklerin Ermenilere ve Rumlara karşı davranışlarını engelleyecek hiçbir güç yoktur. Ermenilerin temyiz mahkemesi yoktur ve zorbalık ve şiddete karşı hiçbir tazminat imkânı yoktur”²⁰* şeklinde taraflı yazılar yazarak Mustafa Kemal'i itham etmişlerdir.

Misyonerler Lozan Konferansında Ermenilerin durumuna dikkat çekmişti. Dr. James L. Barton, Lozan'da adamlarının belirli bazı şeyleri savunduğunu belirtmişti. Boğazların özgürlüğünün güvence altına alınmasına yardımcı olduklarına değinen Barton, Amerikalı temsilcilerin güvence altına almak için mücadele ettiği bir diğer hedefin de Ermeni Yurdu olduğunu ifade etmişti. James Barton Ermeni sorununu çözülmemesini eleştirmekte, Lozan'da kararlaştırılan nüfus mübadelesinin esas olarak Ermenileri Türkiye'den sürmek anlamına geldiğini iddia etmişti²¹.

Laird Archer “Paskalya Karanlığı” başlığıyla yazdığı makalesinde Lozan'da kararlaştırılan nüfus mübadelesinin, ne kadar iyi niyetli olursa olsun, Suriye'nin Makedonya limanlarında çıkış için baskı yapan gıdasız sayılara binlerce kişi daha ekleyeceği kanaatindedir. Yunanistan'a yüklenen yazar Yunanistan'ın savaş borçlarını ödeyemeyeceği gibi, Anadolu'daki

¹⁹ *The New Near East*, December 1920, s.4; *The New Near East*, April 1923, s.4.; *The New Near East*, October 1922, s.13; *The New Near East*, November 1922, s.18.

²⁰ *The Missionary Herald*, C 117, 1921, s.161.

²¹ *The New Near East*, May 1923, s.5.

binlerce insanını beslemenin ve taşımanın faturasını da ödeyemeyeceğini ifade etmişti²².

YDYK Lozan'ın, yeni Amerikan-Türk Antlaşması uyarınca çeşitli Amerikan sosyal yardım ve eğitim kuruluşlarının malzemelerinin gümrük vergisinden muaf tutulmayacağını duyurmasıyla eş zamanlı olarak, YDYK çalışmalarının Türkiye topraklarından çıkarılmasının pratikte tamamlandığını duyurduğunu belirtmişti. Bu anlamda kuruluşun merkezi Atina'ya taşınmış ve daha önce Türkiye'de bulunan yetimhaneler Yunanistan, Suriye ve Filistin'e nakledilmiştir²³.

Misyoner raporlarında mültecilerin tahliyesi sürgün olarak telakki edilmekte; çoğu abartılı ve yanlış bilgilerle Mustafa Kemal yönetimi eleştirilmekteydi. Örneğin, İstanbul'da Müttefik hükümetlerin mültecilerin tahliyesi için güçlü önlemler almakta gecikmesine veryansın ediliyor; Türklere yüzlerce kişiyi güya sürgün yoluyla ölüme gönderme fırsatı verildiği yanıltıcı cümlelerle iddia ediliyordu. Raporlarda geçen cümlelerde Kemalistlerin İstanbul'a yönelik tehdidinin Rum ve Ermeniler arasında kayda değer endişe yarattığı, fakat sükunetin hâkim olduğu belirtiliyordu²⁴.

Misyoner kaynaklarında İzmir'de ise iç bölgelere tahliyelerin devam ettiği, su şebekelerinin devre dışı bırakıldığı ve Amerikan yardım fırınlarının kapatılmasına neden olduğu belirtilmekteydi. Kampların sıhhi durumlarının kötü olduğu, birçok mültecinin yorgunluktan öldüğü; birçoğunun delirdiği, diğerlerinin ise kendilerini kesin ölümün beklediği iç bölgelere gönderilmekten korktukları için denizde intihar ettiği iddia edilmiştir. Misyonerler olası bir durumda Ankara'yı tehdit etmekten çekinmemiş bunu "*İstanbul'un Kemalistler tarafından tehdit edilmesi durumunda Standard Oil tankeri hazır. Konstantinopolis'te beş yüz yerli Amerikalı var*" sözleriyle ifade etmişti²⁵.

Amerikalı misyonerler Fransız tahliyesi sırasında, "*150.000 Kilikyalı Hıristiyan'ın, Kemalist yönetime boyun eğmek yerine gönüllü olarak kendilerini sürgüne gönderdiğini*" ileri sürmüştü²⁶. Kilikya'nın Fransız birlikleri tarafından boşaltılacak olmasından dolayı umutsuz ve panik içinde

²² *The New Near East*, March 1923, s.14.

²³ *The New Near East*, September 1923, s.10.

²⁴ *The New Near East*, October 1922, s.10.

²⁵ *The New Near East*, October 1922, s.10.

²⁶ *The New Near East*, September 1922, s.13.

olduğunu yazan YDYK, Pozantı'daki Kemalist gazetelerin ve diğer Türk faaliyetlerin olayları kışkırttığını ileri sürmüştür. Amerika'nın Fransa'ya, Fransız koruması altında idari yerel özerklik veya diğer uygun önlemlerle Hıristiyanların korunması kesin olarak garanti altına alınana kadar Kilikya'nın tahliyesini ertelemesi tavsiye edilmiştir²⁷.

YDYK siyasi koşulların karışık olduğuna kanaat getirdiğinden Anadolu'daki tüm iç istasyonlarda bulunan çocukların uzaklaştırılmalarının daha güvenli olacağını düşünmüştü. Öte yandan ulaşım sorunları nedeniyle bu istasyonları işletmenin zor ve pahalı olduğuna değinen YDYK, Ankara rejiminden bu yana bakım sorunlarının arttığını söylemekteydi²⁸.

2. Amerikan Misyoner Raporlarında Mustafa Kemal İmgesi

Tespit edilen misyoner kaynaklarında “Mustafa”, “Kemal”, “Mustafa Kemal”, “Mustafa Kemal Paşa”, “Kemal”, “Kemalist”, “Milliyetçi/Ulusal Lider”, “Milliyetçi/Kemalist Hükümetin Lideri”, “Milliyetçi Türk Partisinin Lideri” şeklinde Mustafa Kemal'den bahsedildiği tespit edilmiştir.

Misyonerlerin yayın organı The Missionary Herald dergisinde Tümgeneral James G. Harbord haziran ayında “World's Work” dergisinde yazdığı Mustafa Kemal'in dış görünüşü hakkında şu betimlemelere yer verilmişti: *“Mustafa Kemal Paşa otuz sekiz yaşlarında, kırılmış kahverengi bıyıkları, soğuk gri gözleri, arkaya doğru taranmış açık kahverengi saçları, yüksek elmacık kemikleri olan ve soyunda Çerkes ya da başka bir sarışın kanı olduğu belli olan, hafif, dik, asker görünümlü genç bir adam. Çok temiz ve sivil giyinmişti ve dışarıda olduğu gibi evde de fes takan her zamanki Türk'ten farklı olarak, görüşmemiz boyunca başı açık oturdu. Çanakkale'de bir kolorduya komuta ederken kendini teşhir etmesinin Alman kurmaylarının*

²⁷ **The New Near East**, June 1921, s.16. Bkz. **The Missionary Herald**, C 116, 1920, s.211.

²⁸ **The New Near East**, December 1922, s.10. New York Times editörü John H. Finley'in başkanlık ettiği ve James L. Barton, Robert E. Speer ve Harry Emerson Fosdick'in konuşmacı olarak katıldığı kalabalık bir toplantıda şu çağrı yapılmıştır:

“İlk olarak, başlıca umutları Amerika'da olan yüz binlerce tamamen yoksul mültecinin yiyecek ve giyecek ihtiyacına acil ve cömert bir yanıt verilmesi ve Yakın Doğu Yardım Örgütü'nden bu amaçla organizasyonunu kullanmasının talep edilmesi.

İkinci olarak, Birleşik Devletler Hükümetine, Mütefiklere, Milletler Cemiyetine ve özellikle Kemalist Hükümetle antlaşma ilişkilerine girmiş olan Fransa'ya, gelecekteki zulümleri önlemek ve Türklerin yönetimi altında kalan azınlık nüfusa yeterli güvence ve koruma sağlamak için bir an önce önlem alınmasını rica ediyoruz.

Üçüncüsü, Amerika'nın bu sorunların doğru bir şekilde çözümlenmesindeki geniş çıkarları nedeniyle, Yakın Doğu meseleleri üzerine yapılacak konferansta Birleşik Devletlerin temsil edilmesidir” **The New Near East**, October 1922, s.4.

şikâyetine yol açtığını duyduğumuz için generale karşı özel bir ilgimiz vardı. Üst rütbeli bir komutan olarak onun bu pervasızlığı, kurmaylarının da aynı şekilde tehlikeyi göz ardı etmesini gerektiriyordu ve Almanlar buna inanmıyordu. Konferansımız yaklaşık iki buçuk saat sürdü ve konuşmanın çoğunu Mustafa Kemal yaptı. Hüseyin Bey vasıtasıyla kendisine, Milliyetçilerin amaçları, niyetleri vs. hakkında dış dünyada pek çok histerik haberin ulaştığını söyleyerek ve bunları bana anlatmasını isteyerek sohbeti başlattım. Çok kolay ve akıcı bir şekilde konuştu. Olayları tercüman aracılığıyla aktarması düzenli ve mantıklıydı, ancak görüntüye göre oldukça zorlanmıştı ve oldukça güzel görünen elleriyle sürekli bir dizi tespih çekti ve onları bir an bile sessiz tutmadı. Sonradan öğrendiğime göre yakın zamanda sıtmaya yakalanmış ve görüşmemiz sırasında ateşi varmış. Kişiliği komitedeki arkadaşlarına kolayca hükmediyordu²⁹”.

Boston Evening Transcript'te 30 Ekim Salı günü yayınlanan bir yazıda Mustafa Kemal hakkında şöyle denmekteydi: “Gözleri anında dikkat çeker. Mavi, parlak ve sabittirler. Gülümsediğinde bile gözleri yumuşamaz. Onlar savaşan bir adamın ve bir fatihin gözleridir. Böyle gözleri olan bir adama yakışan büyük, kare, güçlü bir çenesi vardır. Yüzü, yüksek elmacık kemikleri ile geniş. Sarışınlığı ve sarı saçları nedeniyle geleneksel Türk'ten başka her şeye benziyor. Bir Alman subayı için her yerde geçebilir. Taktığı kuzu derisinden kalpak Türkiye'de moda başlık haline geldi. Bununla birlikte, "Kemal Paşa'nın yasaklayıcı ya da itici bir kişiliğe sahip olmadığı söylenir. Gözlerinin tehditkâr bir niteliğe sahip olabileceği doğrudur, ancak büyük bir çekicilik yeteneğine sahiptir. Her yerde ve her koşulda kendini hoş ve sevimli gösterebilir. Sesi, kültürlü bir Türk'ünki gibi yumuşak ve alçaktır. Fransızca anlıyor ve konuşabiliyor ama Türkçeyi tercih ediyor³⁰”.

The Missionary Herald dergisinin 1920 yılında çıkan bir haberinde Mustafa Kemal Paşa hakkında subjektif bir ithamla “diktatör” sıfatı kullanılmıştır. Haberde “Bayan Annie Allen Bursa'dan Ankara'ya giderek Türkiye'nin büyük bölümünün diktatörü Mustafa Kemal Paşa ile görüştü” denmekteydi. Aynı habere göre Bayan Annie Allen Paşa'yı sempatik bulmuş, tüm Amerikalıların ve Amerikan mallarının korunacağı konusunda güvence vermişti. Aynı zamanda Bayan Annie Allen'in yetkisi altındaki Ermenilerin korunması için güçlü bir ricada bulunduğu ve bir Türk'ten bunun

²⁹ The Missionary Herald, C 116, 1920, s.385.

³⁰ The Missionary Herald, C 119, 1923, s.528-529.

yapılacağına dair söz aldığı da belirtilmişti³¹. Bu yönüyle bakıldığında bile kullanılan “diktatör” sıfatının gerçeği yansıtmadığı ortaya çıkmaktadır.

Mustafa Kemal Paşa'nın kanun dışı ilan edildiğini, Şeyhülislam'ın ona karşı cihat çağrısının hiçbir işe yaramadığını ileri süren misyonerler; kanunsuzluk, eşkıyalık ve kötü yönetimin ülkeyi anarşiye sürüklediğini ve antlaşmanın imzalanmamasını yeni komplolara ve artan korkulara yol açtığını iddia etmişlerdi³². Bu yönüyle ele alındığında Mustafa Kemal Paşa ve Ankara Hükümeti'nden hoşnut olmadıkları tahmin edilebilir. Misyonerlik çalışması açısından, yeni rejimde ne ölçüde hareket ve çalışma özgürlüğüne sahip olunacağı konusunda misyonerler arasında bazı endişelerin hâkim olduğu gözlemlenmektedir³³.

YDYK, Mustafa Kemal Paşa ve Ankara Hükümetiyle alakalı “21 Ekim'de, Mütarekeden bu yana on ikinci olan yeni bir Türk kabinesi girdi. Son aylarda Milliyetçilere karşı kesin bir askeri güç kullanma politikasından sorumlu olan Damad Ferid Paşa'nın düşüşü, Ankara'da Kemalist Hükümet tarafından büyük bir coşkuyla karşılandı. Yeni kabinenin birkaç üyesi, isyancılara karşı sergiledikleri uzlaşmacı tavırla dikkat çekiyor. Artık Küçük Asya'nın büyük bölümünü kontrol eden Mustafa Kemal'in yandaşları Sevr Antlaşması'na karşı dimdik durdukları için, bu olaylar barış antlaşmasında olası önemli değişikliklerin habercisi olarak alınabilir” şeklinde durumu yorumlamıştı. Mustafa Kemal'in İzmir ve hinterlandının yenilenmesi, antlaşmanın çeşitli mali ve ekonomik maddelerinin değiştirilmesi, Trakya'da Türk egemenliği gibi kesin tekliflerinin hükümete iletildiğini yazmıştı³⁴.

Misyoner kaynakları, Türk Milliyetçi lideri olarak tanımladığı Mustafa Kemal Paşa'yı Anadolu ve Ege Denizi'nin doğu kıyısı halkından fahiş vergiler aldığını öne sürmekte bu yönüyle Ankara Hükümeti'ni eleştirmekteydi³⁵. Mustafa Kemal liderliğindeki Ankara Hükümeti'nin tüm Amerikalıların Türkiye'deki hareketlerine yeni kısıtlamalar getirdiğine veryansın eden misyoner çevreleri, Ankara'nın YDYK vasıtasıyla sağlanan yardımın “ırk veya din ayrımı yapılmaksızın tüm yoksullara yardım” niteliğini alması konusunda ısrar ettiğini belirtmekteydi. Bu anlamda Ankara Hükümeti tarafından atanan bir kontrol subayının, Anadolu'da görev yapan

³¹ *The Missionary Herald*, C 116, 1920, s.305.

³² *The Missionary Herald*, C 116, 1920, s.212.

³³ *The Missionary Herald*, C 116, 1920, s. 441.

³⁴ *The New Near East*, December 1920, s. 4.

³⁵ *The New Near East*, December 1920, s.5, 30.

Amerikan birliklerinin her birinin yardım operasyonlarını denetleyeceği ifade edilmekteydi. Bu önlemlerin yanında YDYK yardım çalışmalarının sürdürülmesinde herhangi bir zorluk çıkarılmadığının altı çizilmiş hatta Yüzbaşı Yarrow'un Kars'taki görevinin, Mustafa Kemal'in saha komutanlarının doğrudan koruması altına alındığı belirtilmişti³⁶.

Öte yandan bazı kısıtlamaların olduğu da belirtiliyordu. Mesela İstanbul Bölge Müdürü Albay James S. Coombs, kasım ayında teftiş gezisi yaparken Samsun'da alikonulup iç kısımlara planladığı geziyi gerçekleştirememesini Mustafa Kemal'e bağlar. Bir süre sonra Albay James S. Coombs'un gitmesine izin verilmiştir³⁷.

Misyoner kaynakları Mustafa Kemal Paşa ve hükümetinin kontrolündeki bölgelerde koşulların nispeten sakin ve yardım çalışmalarının düzenli devam ettiği kanaatindedir. Amerikan çalışanlarının milliyetçi hükümetin liderleriyle iyi ilişkiler içinde olmayı ve doğrudan anlaşmayı başardıklarını iddia eden misyonerler, Ankara'nın Amerikan çalışanlarına engel olmadığını belirtmişlerdi³⁸. Savaş bölgelerinde Mustafa Kemal'in Amerikalıların korunması yönünde emir verdiğini misyonerler itiraf etmiştir³⁹.

Misyoner kaynaklarının yorumuna göre Mustafa Kemal Paşa, Türklerle Ermeniler arasında bir savaş hali olduğunu belirtmekte, Amerikalıların her zaman Ermenilerin yanında yer aldığını, ABD ile Türkiye arasında diplomatik ilişkilerin henüz yürürlükte olmadığını ve Türkiye'ye düşman müttefikler grubunda yer aldığını söylemekteydi⁴⁰.

YDYK yardım çalışmalarının Türk ulusu üzerindeki etkisinden bahsederek programını yürütmede Türk hükümetinin iş birliğini aldığını belirtmişti. Türk yetkililerin YDYK'ya güven duyduğu belirtilmişti. Bunun pratik bir örneğinin ise YDYK çalışanlarından, nüfus mübadelesi anlaşması uyarınca Yunanistan'dan Anadolu'ya nakledilmekte olan Türklere iyi niyetle bakmalarını talep etmelerini göstermişti⁴¹.

³⁶ *The New Near East*, December 1920, s.14.

³⁷ *The New Near East*, December 1920, s.6.

³⁸ *The New Near East*, December 1920, s.5.

³⁹ *The Missionary Herald*, C 116, 1920, s.165.

⁴⁰ *The New Near East*, December 1920, s.6.

⁴¹ *The New Near East*, December 1923, s.4.

Misyonerler Yakın Doğu'da yüzeysel siyasi olayların altında, bu ülkelerdeki misyonerlik girişiminin geleceğini büyük ölçüde etkileyebilecek kalıcı öneme sahip sosyal hareketler olduğuna inanmaktadır. Bunlardan biri de Türk savunma hareketinin ulusal karakteridir. Mustafa Kemal Paşa'nın Millî mücadele hareketinde Türk milletinin ulusal kahramanı olduğunun altını çizen kaynaklar aynı zamanda onu asi bir lider olarak tanımlamışlardır⁴².

Türkiye'de egemen olan güce adını verenin Mustafa Kemal Paşa'nın başı ve sözcüsü olduğu Milliyetçi Parti olduğu itiraf edilmişti. The Missionary Herald dergisi Mustafa Kemal Paşa ve hükümetinin amacının dini fanatizm değil, vatana sadakat olduğunu ileri sürmüştü. Türk topraklarının Müslümanlara olduğu kadar Türklere de güvence altına almak olduğunu belirten dergi, "Ermeniler, Yahudiler ya da Amerikalı misyonerler olsun, imparatorlukta tüm diğer halklara karşı duyulan düşmanlık ya da şüphenin, bir şekilde Türklerin ülkelerini ellerinden alacakları korkusundan kaynaklandığı" iddiasını ortaya atmıştır. Mustafa Kemal Paşa tarafından Türk milletine zarar vereceği düşünülen hiçbir kişiye ve hiçbir propagandaya müsamaha gösterilmeyeceği; misyon okulları veya misyon hastanelerinin tehlikeli ve ulusal amaçlara tehdit oluşturduklarına karar verilirse kapatılabileceğini belirtilmişti⁴³.

Mustafa Kemal liderliğinde Türk milli mücadelesini misyoner faaliyetleri ile kıyaslayan YDYK kaynakları "...Yakın Doğu'nun gerçek tarihi Kemal Paşa ve Milliyetçileri tarafından değil, YDYK bayrağı altında Tiflis'ten Boğaziçi'ne, Nazereth'ten Marathon'a kadar yetimhane okullarına ve yardım merkezlerine, şehit edilen Hıristiyanların 155.000 babasız ve annesiz çocuğunu getiren Amerikalı kadın ve erkekler tarafından yazılıyor. Martin Luther'in öğretmeninin, öğrencilerinin arasında geleceğin büyük bir liderinin olabileceği gerçeğini fark ederek her zaman başı açık bir şekilde öğrencilerinin önünde durduğu söylenir. Benzer bir ruhla, bugünün dünyası,

⁴² Misyoner kaynakları bu konuda Mustafa Kemal Paşa hakkında şu yorumu yapmıştı: "Mustafa Kemal'in asi bir reis olduğu ve İstanbul hükümetinin Müttefiklerle anlaşığı konusunda ne söylenirse söylenin, bugün Mustafa Kemal'in Türklerin ulusal kahramanı olduğu ve topraklarının ellerinden alındığını ve ırklarının savaşını verdiği düşünen Türk halkının neredeyse tamamının ateşli arzusunu temsil ettiği gerçeği değişmez. Hükümet bu komplonun liderlerini Müttefiklere teslim edebilir, ancak Türk halkının kalbi Milliyetçilerle birlikte. Savaşın sona misyonerlik çalışmaları bu yeni ruhu hesaba katmak zorunda kalacak, bu da bir yaklaşım noktası ya da bir engel olabilir. Bazıları bunun sempati ile karşılanması gerektiğini söylerken, diğerleri en geniş uluslararası ruhla karşılanması gerektiğini söylemektedir". **The Missionary Herald**, C 117, 1921, s.340.

⁴³ **The Missionary Herald**, C 117, 1921, s.366.

AMERİKAN MİSYONER KAYNAKLARINDA TÜRK MİLLİ MÜCADELESİNDE
MUSTAFA KEMAL PAŞA İMGESİ (1919-1923)

Amerikan idealleriyle parlayan, yeni karakter kavramlarıyla güçlendirilen, Yakın Doğu'nun uzun tarihi boyunca eğitilen ve bir gün tarihi İncil Topraklarını tamamen yeniden canlandırmak ve yeniden inşa etmek üzere yola çıkacak olan bu Yakın Doğu çocuklarından oluşan ulusun engin içsel kapasitelerini düşünmek için duraklayabilir”⁴⁴ şeklindeki sözlerle Türk milli mücadelesini öngörüsüz ve subjektif bir şekilde küçümsemeye çalışmaktan da geri durmamıştır.

⁴⁴ **The New Near East**, February 1923, s.4.

SONUÇ

Gerek Türk Millî Mücadelesi gerekse Mustafa Kemal Paşa'nın hayatı ve milli mücadeledeki rolü Türk ve dünya tarihçileri tarafından incelenmiş ve incelenmeye devam etmektedir. Geçmişte Anadolu toprakları üzerinde yoğun faaliyet gösteren Amerikan misyonierleri tarafından da Türk milli mücadelesinin başladığı 1919'dan Lozan Barış Anlaşması'nın imzalandığı 1923 yılına kadarki olan süreçte Mustafa Kemal Atatürk ve faaliyetleri yakın mercek altına alınmıştır.

Misyonierlerin başlıca hedefi; azınlıklar üzerinden Osmanlı'yı parçalamak, Türkleri dünya kamuoyunda itibarsızlaştırmak, Protestanlığı yaymak, Amerikan hayranlığı aşılıyarak her an emperyalizmin hazır öncüleri olan liderler yetiştirmekti. Bu amaca matuf olarak Anadolu'da yardım dernekleri adı altında çalışmalar yürütmüşlerdir.

Misyonier kaynaklarında “Mustafa”, “Kemal”, “Mustafa Kemal”, “Mustafa Kemal Paşa”, “Kemal”, “Kemalist”, “Milliyetçi/Ulusal Lider”, “Milliyetçi/Kemalist Hükümetin Lideri”, “Milliyetçi Türk Partisinin Lideri” şeklinde Mustafa Kemal'den bahsedildiği tespit edilmiştir. Bunun yanında “diktatör” ve “asi” sıfatlarının da kullanıldığını görmekteyiz.

Mustafa Kemal Paşa'nın Millî mücadele hareketinde Türk milletinin ulusal kahramanı olduğunun altı çizilmiştir. Misyonierler kendi bakış açıları ve menfaatleri doğrultusunda Mustafa Kemal'i ve milli mücadele hareketini genellikle subjektif ölçülerle değerlendirmişlerdir. Örneğin Sevr Anlaşması'nın Mustafa Kemal tarafından kabul görmemesi, mültecilerin tahliyesi, cephelerde yaşanan gelişmelerin sadece azınlıklar açısından değerlendirilmesi, Türklerin savaş koşullarındaki durumlarından hemen hemen hiç bahsedilmemesi yazılan yazıların yanlı olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda Anadolu'nun işgal edilmesiyle başlayan süreçte “tüm Hristiyanları koruma” adı altında yardımların nasıl tek taraflı yapıldığı, Müslüman Türk ahalinin nasıl görmezden geldiği apaçık ortadadır. Amerikalılar özellikle savaşın yaşandığı bölgelerde Amerikan vatandaşlarının korunmasına da yönelik büyük çaba sarfetmişlerdi.

Taraflı yazıların yanında Mustafa Kemal Paşa'nın ve Ankara Hükümeti'nin Amerikan yardım kuruluşlarına olumsuz müdahalede bulunmadığı, Amerikan vatandaşlarına zarar gelmediği gibi doğru bilgiler ihmal edilmemiş ve raporlara yansıtılmıştır.

KAYNAKÇA

1. Basılmış Near East Relief Kaynakları*

Handbook Near East Relief, New York: Near East Relief, 1920.

Mission Studies Woman's Work İn Foreign Lands, The Women's Board of Missions of The Interior of The Congregational Church.

Near East Relief

Near East Relief, A Review For 1922 (Annual Report to Congress), By Charles V. Vickrey, New York 1923.

The American Committe For Relief in The Near East, It's History, It's Work and The Need For Support As Outlined By President Wilson and Others, University of Pennsylvania Libraries.

The Medical Work Of The Near East Relief: A Review Of İts Accomplishments İn Asia Minor and The Caucasus During 1919-1920, (Edited By Geo. L.Richards, M.D.).

The Missionary Herald, Containing The Proceedings Of American Board Of Commissioners For Foreign Missions With A View Of Other Benevolent Operations, Thomas Todd Company Printers Boston Mass.

The New Near East (Published by the: Near East Relief), One Madison Ave., New York.

Barton, James L. **Story Of Near East Relief (1915-1930)**, An Interpretation, Newyork, 1930

* Kaynakların cilt, sayı ve tarihleri metin içerisinde gösterilmiştir.

Harita.1 Yakın Doğu Yardım Komitesi'nin Yardım Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı (The New Near East, 1921)

AMERİKAN MİSYONER KAYNAKLARINDA TÜRK MİLLİ MÜCADELESİNDE
MUSTAFA KEMAL PAŞA İMGESİ (1919-1923)

MUSTAPHA KEMAL PASHA

There is hardly a Turkish house which does not display it

Foto 1. Bunu sergilemeyen bir Türk evi neredeyse yoktur

(The Missionary Herald, 1923)

**MUSTAPHA KEMAL IN FOREGROUND WITH HIS
UP-TO-DATE WIFE**

Foto 2. Mustafa Kemal, eřiyle birlikte ön planda
(The Missionary Herald, 1923)

AMERİKAN MİSYONER KAYNAKLARINDA TÜRK MİLLİ MÜCADELESİNDE
MUSTAFA KEMAL PAŞA İMGESİ (1919-1923)

THREE MEMBERS OF THE COMMISSION ON THE RELIEF EXPEDITION TO TURKEY
On board the *Mauretania*, New York, just before sailing for England, January 4
From left to right: Dr. George H. Washburn, Dr. James L. Barton, Dr. William W. Peet

Foto.3 Türkiye'ye Yapılan Yardımlara İlişkin Komisyon Üyeleri
(The Missionary Herald, 1919)